

PERIODICUL „«BUCOVINA». GAZETĂ ROMÂNEASCĂ PENTRU POLITICĂ, RELIGIE ȘI LITERATURĂ/ ROMÄNISCHE ZEITUNG FÜR POLITIK, KIRCHE UND LITERATUR“, CERNĂUȚI, 16 OCTOMBRIE 1848 – 2 OCTOMBRIE 1850 ȘI OPERA SA CULTURAL-NAȚIONALĂ

VASILE I. SCHIPOR

**Das Periodikum „«Bucovina»“. Gazetă românească pentru politică, religie și literatură. Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur“, Czernowitz,
16 Oktober 1848 – 2 Oktober 1850 und sein kulturell-nationales Werk**

(Zusammenfassung)*

Die Studie *Das Periodikum „«Bucovina»“. Gazetă românească pentru politică, religie și literatură/ Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur“* Czernowitz, 16 Oktober 1848 – 2 Oktober 1850 und sein kulturell-nationales Werk ist einer Bukowiner Zeitung gewidmet, darüber es noch keine monographische Arbeit in unserer Fachliteratur gibt. Der Verfasser präsentiert alle diesbezüglichen Informationen aus der Periode 1924–2014, dann bezieht er sich auf das Folgende: Format des Periodikums, Erscheinung, Redaktionsteam, Programmartikel, in verschiedenen Sektionen veröffentlichte Beiträge, Mitarbeiter, Auflage, Verbreitung in allen damaligen rumänischen Provinzen. Besonders hervorgehoben, aus linguistischer, literarischer, kultureller und historischen Perspektive, wird die wichtige national-kulturelle Rolle der Zeitung in der Epoche.

Das reiche Material im Anhang stellt die Zeit von 1848 dar, die das „Bucovina“-Periodikum – ein „Spiegel der intellektuellen Tätigkeit der Rumänen“ – in 60 Nummern unter der Leitung einiger begabten Publizisten darlegt, die sich mehrerer edlen Idealen widmeten: die Emanzipation des Landes, die Förderung des rumänischen Kulturerbes, die Wahrheitsliebe, die Meinungsfreiheit, das Gemeinwohl.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: bilinguales modernes Periodikum, Redakteure, Redaktionssekretär, Korrespondent, Feuilleton, Programmartikel, Tagesbericht, Werbung, kritischer Geist, Zensur, Auflage, Verbreitung, Abonnement.

„«Bucovina». Gazetă românească pentru politică, religie și literatură/ Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur“ nu are încă un studiu monografic.

* Traducerea: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Cu aproape un secol în urmă, istoricul Teodor Balan publică studiul *Frații Gheorghe și Alexandru Hurmuzachi și ziarul „Bucovina”: un capitol din istoria politică a Bucovinei din anii 1848–1850*, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, 1924, 68 p. I. Hangiu, în lucrarea *Presa literară românească. Articole-program de ziar și reviste (1789–1948)*, ediție în două volume, note, bibliografie și indici de ~, cu o introducere de D. Micu, I (1789–1901). *Studii și documente*; II (1901–1948). *Studii și documente*, București, Editura pentru Literatură, 1968, publică integral articolul-program al ziarului, p. 131–134, cu un facsimil al frontispiciului de la nr. 1 și o scurtă notă redacțională ca chapeau. Într-o lucrare de referință, același I. Hangiu îi consacră gazetei „Bucovina” un articol, în 1996, făcând referire la articolul-program și la importanța periodicului pentru literatura română, citând la bibliografie două surse: Constantin Loghin, *Ziarul „Bucovina”*, subcapitol din *Istoria literaturii române din Bucovina, 1775–1918* (1926, 1996) și Ion I. Nistor, *Publicațiile românești din Bucovina*, articol publicat în „Junimea literară”, Cernăuți, anul XXV, nr. 1–3, ianuarie – martie 1936, p. 1–4¹. „„Suceava”. Anuarul Muzeului Județean”, anul IX, 1982, p. 329–345, publică un studiu, *Ziarul „Bucovina” – tribună a unității culturale românești*, semnat de Mircea Cenușă, cu 66 de note și trimiteri bibliografice, care menționează, între altele, și studiul lui Teodor Balan din 1924.

„„Suceava”. Anuarul Muzeului Județean”, anul XVI, 1989, într-un repertoriu bibliografic alcătuit de Ioan V. Cocuz, îi consacră acestui periodic un articol mai cuprinsător, situându-l în contextul epocii². Cățiva ani mai târziu, Emil Satco și Ioan Pînzar, în *Dicționar de literatură Bucovina* (1993) îi consacră și ei un articol succint, indicând la referințe o altă sursă: Nicolae Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, București, 1922³.

Dincolo de hotarele provinciei, ar fi de reținut câteva materiale ce apar în periodice diverse: *Gheorghe Hurmuzaki și ziarul „Bucovina”*, „gazetă românească pentru politică, religie și literatură”, primul ziar din Bucovina, studiu nesemnat, cu 26 de trimiteri bibliografice⁴; Elena Savciuc, *Panorama presei bucovinene de limba română*, documentar postat pe Internet de „memoria.ro”, Biblioteca digitală de interviuri, memorii, istorie orală, cărți și imagini din istoria recentă a României, care prezintă evenimentele ale secolului al XX-lea aşa cum se reflectă ele în conștiința celor care le-au trăit⁵. Dintre acestea, un studiu ne reține atenția prin interesul scăzut față de periodicul bucovinean. Vasile Zvanciu de la Institutul de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca publică, în 2004, studiul *Programele*

¹ I. Hangiu, *Dicționarul presei literare românești, 1790–1990*, ediția a II-a revizuită și completată, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996, p. 72–73.

² Ioan V. Cocuz, *Presa românească în Bucovina (1809–1944)*, în „„Suceava”. Anuarul Muzeului Județean”, XVI, 1989, p. 20–26.

³ Emil Satco și Ioan Pînzar, în *Dicționar de literatură Bucovina*, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 1993, p. 32.

⁴ www.scrutube.com/.../Gheorghe-Hurmuzaki-i-ziarul-Bu19242324.php

⁵ www.me

*revistelor și ziarelor bucovinene până în anul 1940*⁶, în care îi consacră periodicului de la Cernăuți un singur alineat, de unsprezece rânduri, făcând trimitere la un fragment din articolul-program și remarcând o singură idee: „Conștiința unității de neam era [...] adânc înrădăcinată și la români bucovineni”⁷.

Foarte aproape de noi, o lucrare fundamentală, elaborată și publicată sub înaltul patronaj al Academiei Române, *Dicționarul general al literaturii române*, în mod surprinzător, nu se referă și la acest periodic bucovinean de la mijlocul secolului al XIX-lea, ci numai la cele omonime din secolul trecut: „Bucovina”, cotidian, organul de presă al Societății „Unirea”, Cernăuți, 18 martie 1919 – 25 ianuarie 1920; „Bucovina”, ziar de informație generală, Cernăuți, 14 iulie 1941 – 26 februarie 1944; „Bucovina literară”, supliment săptămânal al ziarului „Bucovina”, editat de Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina”, cu concursul Societății Scriitorilor Bucovineni, Cernăuți, 11 ianuarie 1943 – 27 februarie 1944; „Bucovina literară”, periodic lunar, organ de presă al Societății Scriitorilor Bucovineni, Suceava, începând din ianuarie 1990⁸.

„Bucovina”. Gazetă românească pentru politică, religie și literatură/ *Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur* apare la Cernăuți în perioada 4/16 octombrie 1848 – 20 septembrie/2 octombrie 1850. Chiar de la început, titlul gazetei este scris cu grafie latină, iar subtitlul cu litere chirilice. De la nr. 1, din 14/26 februarie 1849, și subtitlul apare scris cu grafie latină. Redactor-responsabil al gazetei este, în 1848, Gheorghe Hurmuzachi, în 1849, Gheorghe și Alexandru (Alecu) Hurmuzachi, iar în 1850, Alexandru Hurmuzachi. În comitetul de redacție al gazetei „Bucovina”, care este totodată – cum observă Constantin Loghin – „consiliul de familie al hurmuzăchenilor”, se află studentul teolog Iraclie Porumbescu (secretar de redacție), Aron Pumnul, care traduce articolele germane. George Bariț este corespondent pentru Ardeal, având „contract de colaborare în regulă” cu ziarul bucovinean⁹.

Din *Înștiințare la prenumerație*, notă redacțională inserată frecvent la sfârșitul ultimei pagini, aflăm regimul de apariție al gazetei, formatul adoptat, costul abonamentului, difuzarea acesteia: „Bucovina” până la sfârșitul lui dechemvrie [1848] esă o dată pe săptămână, vinerea, *in folio*, cu suplement. De la 1 ghenari viitor 1849 însă de do[u]ă ori pe săptămână [lunea și vinerea]. Prețul [prenumerăției] de la 4 octombrie [1848] până la sfârșitul anului [1848] pentru Germania este de 2 fiorini argint. Prenumerăția se face în librăria de aice a Dului Viniară. Prenumerățiile dinafară atât în Austria cât și în țările streine se fac la cantorele de poștă cele mai apropiate; în Moldova și Țeară Românească la

⁶ Vasile Zvanciu, *Programele revistelor și ziarelor bucovinene până în anul 1940*, în „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu»” din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tomul II, 2004, p. 239–258.

⁷ *Ibidem*, p. 239. Vezi și www.humanistica.ro/engleza/anuare/2004/Anuare%202004/Art.14.pdf

⁸ Eugen Simion (coordonator general), *Dicționarul general al literaturii române*, vol. I (A–B), București, Editura Univers Enciclopedic, 2004, p. 676.

⁹ Constant

cantorele de poștă a[le] K. K. Agenții, cu plată de 3 fior[ini] arg[int]¹⁰; „Bucovina” va urma a eși și de la anul viitor înainte o dată pe săptămână, însă în format mai mare și cu litere cu totul noi. Locurile și prețul prenumerației sănt tot aceleș[i] ca și până acum; prenumerația pentru Moldova și Valahia însă este pe jumătate de an cu preț de 6 fiorini. Redacția va fi scurtă în fâgădu[i]eli, în faptă însă se va sili de a aduce pre «Bucovina» la acea importanță care i se cere de cătră misia ce s-au impus, adecă de a apăra înaintea Evropii interesele a opt milioane de români¹¹; «Bucovina» esă o dată pe săptămână și anume vinerea *in folio* cu suplement. Prețul prenumerației pentru întăiul cvartal a[l] anului 1848 este pentru Cernăuți de 2 fiorini argint și se prenumerează în librăria lui Viniearž de aice. Prenumerății streine atât din țară cât și din afară se fac la cele mai aproape k. k. cantore de postă cu plata de 3 fiorini argint¹²; «Bucovina» ese o dată pe săptămână și anume vinerea, *in folio*. Prețul prenumerației pentru 1 cvartal este [de] 2 fl. 30 cr.; pentru 6 luni 5 fl., pentru 1 an 10 fl. arg. Pentru Moldova și Valahia nu se primește prenumerație pentru mai puțin decât 6 luni. Aici se prenumerează în librerie d. Viniarj. Prenumerății străine atât din țară, cât și din afară se fac la cele mai aproape k. k. cantore de postă cu plata acestui preț¹³.

Așadar, în 1848, „Bucovina” apare o singură dată pe săptămână. Numerele 1 și 2 apar luna, iar numerele 3–12, vinerea. Numerele 10 și 11 din acest an apar în același timp. În 1849, gazeta apare, de asemenea, o dată pe săptămână, numărul 1 apare luna, iar numerele 2–45, numai vinerea, în format *in folio*. În 1850, periodicul apare tot o singură dată pe săptămână. Numerele 1 și 2 apar vinerea. De la numărul 3, ziarul apare alternativ miercurea și sămbăta. Miercuri apar numerele 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 57, 59 și 60. Tot miercurea apar, ca număr dublu, unele cu format mai mic și cu mai puține pagini, și numerele 31–32, 33–34, 35–36, 37–38, 39–40, 41–42, 43–44, 43–44, 45–46, 47–48, 49–50, 51–52, 53–54, 55–56. Sâmbătă apar numerele 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29 și 58.

Din articolul *Cu 1-iu januariu (c.v.) 1850*, referitor la noul abonament pentru gazetă, publicat ca editorial în numerele 43, din 16/28 decembrie 1849, p. 271, 44, din 23 decembrie 1849/4 ianuarie 1850, p. 279 și 45, din 30 decembrie 1849/11 ianuarie 1850, p. 285, aflăm că abonamentele la gazeta „Bucovina” se pot face în diverse orașe din provinciile istorice românești, indicându-se și, cu câteva excepții, numele intermediarilor, unii dintre aceștia personalități renumite ale vremii: Iași (frații Hr. Gheorghiu), Galați (Milia, funcționar consular), Sibiu (Cancelaria episcopală), Brașov (profesorul Andrei Mureșanu), Blaj (Timotei Cipariu), Arad (dr. Atanasie Șandor) și Oradea Mare (Cancelaria Episcopiei greco-unite). Tot aici

¹⁰ „Bucovina”. Gazetă românească pentru politică, religie și literatură/ Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur”, Cernăuți, anul I, nr. 6, 12/24 noiembrie 1848).

¹¹ *Ibidem*, anul I, nr. 10–11, 17/29 decembrie 1849, p. 74.

¹² *Ibidem*, anul I, nr. 12, 24 decembrie 1848/3 ianuarie 1849.

¹³ *Ibidem*,

se face precizarea că abonamentele sunt necesare „ca să ne putem îndrepta după ele cu numărul exemplarelor” (pentru stabilirea tirajului). Editorialul apare și alăturat, tradus în limba germană.

Dintr-un alt articol, *Înștiințare la prenumerațiune*, tipărit în numărul 6, din 1/13 februarie 1850, p. 30, aflăm și alte câteva locuri în care se pot face abonamente pentru gazeta de la Cernăuți: Brașov (profesorul Andrei Mureșanu), Sibiu (Cancelaria episcopală), Blaj (canonicul Timotei Cipariu), Alba Iulia (protopopul Augustin Pop), Cluj (protopopul Ioan Fekete), Oradea Mare (profesorul Alexandru Roman), Lugoj (negustorul Demetru Popa-Viță), Arad (doctorul Atanasie Șandor). Observația ce s-ar impune, poate, imediat este că nicăieri nu apare menționat și orașul București, capitala Principatului Țara Românească (Valahiei, cum este scris în articolul-program al gazetei).

Tiparul gazetei „Bucovina”, menționat jos, pe ultima pagină a fiecărui număr, se execută la Tipografia Johann Eckhardt și Fiul din Cernăuți.

„Bucovina”, publicația română-germană singulară în publicistica bucovineană, își organizează materialele în pagină pe coloane. În partea dreaptă a paginii sunt așezate materialele în limba română (partea politică a gazetei), scrise cu litere chirilice, ulterior cu alfabet de tranziție, și date după calendarul iulian (stil vechi). În partea stângă a paginii sunt imprimate, cu caractere gotice, texte în limba germană, „de un interes mai general”, cum precizează Gheorghe Hurmuzachi în articolul-program și date după calendarul gregorian (stil nou). Partea românească se adresează românilor de pretutindeni, în timp ce partea germană, după cum scrie Constantin Loghin, „era sortită să atragă atențunea lumii neromânești și, mai ales, a celei germane din Monarhie, asupra destinului românilor, ducând ecoul suferințelor lor în Parlamentul austriac”¹⁴.

Începând cu numărul 1, de luni, 4/16 octombrie 1848, periodicul „Bucovina” publică și un supliment, scris „Supplement”, care găzduiește materiale diverse: proiecte de legi, știri locale și externe, o revistă a presei din Transilvania și din Principate, comentarii politice, cronică. Unele numere ale periodicului apar însă și fără supliment.

Tot de la numărul 1, continuu, până la numărul 60, de miercuri, 20 septembrie/2 octombrie 1850, gazeta bilingvă de la Cernăuți întreține un foileton, scris *Feuilleton*, ca supra-titlu, dar numai la început, în primele două numere și destinat exclusiv literaturii. În tradiția presei românești din Bucovina de dinainte de 1918, acesta se află așezat după editorial, în partea de jos a paginii, și se continuă, frecvent, în paginile următoare. Nu toate numerele periodicului apar cu foileton.

Paginile periodicului sunt notate continuu pentru întregul său an de apariție: I, 1–88; II, 1–292; III, 1–196.

Articolul-program al periodicului „Bucovina” apare ca editorial, este semnat de G. H./Gheorghe Hurmuzaki și se publică în numărul 1, de luni 4/16 octombrie

¹⁴ Constan-

1848¹⁵. Potrivit acestuia, Bucovina, „în frumoasa cunună de țari a Austriei”, „nu trebuie să remâie înapoi în lupta intelectuală” declanșată de evenimentele „timpului minunat în care trăim”, pentru a realiza „împărăția libertății și a dreptății”, „aceste mai înalte bunuri ale omenirii”, urmărind „desvoltarea intereselor noastre” în cadrul unui adevărat program politic: „Foaia noastră va fi dar defensorul intereselor naționale, intelectuale și materiale a[le] Bucovinei, reprezentantul dorințelor și nevoițelor ei, organul bucuriilor și suferințelor ei. Monarhia democratică cu toate consecvențiile, o Austria liberă, puternică, falnică, deplină îndrătuire a tuturor naționalităților, autonomie provincială, întreg și nemărginit progres în toate ramurile activității omenești – aceste[a] sunt principiile noastre și pe care foaia noastră nici odinioară nu le va p[i]erde din ochi. Si precum fieștecare eveniment respunzător acestora, în viața noastră, politică și socială, va găsi pururea la noi o sinceră și bucuroasă îmbrătoșare, asemenea și tot ce este reu [rău], vrednic de aruncat, prejudețul jăcător binelui comun, și abusul, din orice parte să vie – mai ales în relațiile publice a[le] țării noastre în multe priviri atât de înapoiată – se vor ataca de către noi liber fără cruce și cu întreaga putere a unei convicții bine gânditoare”.

Gazeta „Bucovina” își propune să reprezinte interesele Principatelor Române în raport cu lumea germanică, în primul rând, atrăgând atenția asupra „călcatele lor drituri”, promovând „pururea știrile cele mai noi, mai întinse și mai positive din ămbele principate”, prin „glasul nefalsatului adevăr”: „Prin priincio[a]sa însă poziție geografică a Bucovinei care se arată ca sentinelă sistemului statelor din centrul Europei, cea mai înaintată spre Răsărit, precum și prin naționalitatea românească care este în ea predominantă, foaia noastră mai este cu osebire chiemată de a mijloci și cunoștința ămbelor surori, Moldova și Valahia, Austriei și Germaniei care au de apărut în aceste principate interese de o nemăsurată importanție și pentru care aceste frumoase țări mai că sunt încă o terra i[n]cognita, atât de rar străbate din ele vreo știre sigură!

Aflându-ne la granița Moldovii, din care și Bucovina până la 1775 au făcut parte întregitoare, și cu care această din urmă este unită prin fireștele legături a[le] unei aceeași naționalități, a[le] istoriei, a[le] religiei, a[le] nărvurilor și a[le] multor altor relații de trebi și de familii, noi nu putem tăgădui interesul nostru cel mai viu ămbelor principate, și cercărilor lor de a-și îmbunătăți starea și de a călca pe calea libertății și a fericirei, cale care, prin marele întâmplări de la mart [martie], s-au căștigat mai norocitei Bucovine: noi nu ne putem opri de a trage în sfera cercetărilor noastre călcatele lor drituri și de a face să resune prin foaia noastră glasul nefalsatului adevăr, pre care un terorism fără pildă se pare că vro[i]ește într-aceste asuprite țări a-l osind la o vecinică tacere”.

În același spirit, „Bucovina” își propune, totodată, să cultive simpatiile din Principate pentru Austria și Germania: „Foaia noastră va fi încă și reprezentantul simpatiilor care există în Principateli Danubiane pentru Austria și Germania, atât

¹⁵ Ibidem,

din pricina binefăcătoarelor relații comerciale ce sunt între unele și altele, cât și a nouelor și vrednicilor de răvnit instituții ce aceste din urmă au căștigat, numai puțin și prin înrâurirea ce Austria și Germania sunt mai ales menite a ekserția [exercita] asupra viitorului țărilor românești, simpatii care în timpurile din urmă s-au manifestat mai tot aşa de strălucit în ămbele principate ca și între românii austriani. Prin cultivarea însă a acestor simpatii, nădăjduim a fi folositorii ămbelor părți”.

Ca adevărat organ de presă al românilor de pretutindeni, îndeplinind „misia”, „de a apăra înaintea Evropiei interesele a opt milioane de români”, cum scrie în „Înștiințarea la prenumerație” din I, 10–11, 17/29 dec. 1848, gazeta „Bucovina” își propune să adune în coloanele sale „știri regulate despre lucrările românilor din Ungaria și Transilvania, devenind, în 1850, „singurul reprezentant al românilor ardeleni”: „Nu vom lipsi asemenea a ne ocupa și de soarta fraților noștri români – în număr de mai mult de trei milioane – din Ungaria și Transilvania, și aşa vom aduna știri regulate despre lucrările lor, ca prin aceasta să le dovedim toată frăteasca împărtășire, la care prin aceeași naționalitate suntem îndatoriti”.

„Oglindă a activității intelectuale a românilor”, „Bucovina” își propune să câștige colaborarea „multor scriitori de talent”: „Colaborarea a multor scriitori de talent făgăduită acestei foi ne pune în plăcuta poziție de a împărtiși cetitorilor noștri, pe lângă deosebite articole de un interes comun, și noi producții a[le] literaturii românești – încât aceste se vor potrivi cu scopul gazetii noastre. Într-acest chip foaia noastră va fi o oglindă a activității intelectuale a românilor”.

Complementar, gazeta „Bucovina” publică, de asemenea, în numărul 1, la *Feuilleton*, articolul *Despre religie*, semnat I. C., în care este precizat rostul periodicalui și al religiei în societatea timpului, fapt neremarcat până acum la noi. Aici, preotul Ioan Calinciuc, profesor de religie la Institutul Teologic din Cernăuți, scrie, printre altele: „Simțind noi viu în adâncul sufletului nostru cât de strins legată este religia cu întreaga noastră ființă, trebuie să simțim împreună și a noastră datorie, a ne da sama de efecturile ei; și mai ales acum, când de o parte nime nu se îndestulează cu o cunoștință suprafațială, de altă parte lumea are nevoie de adevăr, ca să poată scăpa de labirintul încălcitelor împrejurări”.

Timpul este serios, omenirea se tinde către principiul său cel de căpitenie, către desvoltare; împreguriările se împotrivesc; luptă, vârsare de sânge, ostire sălbatică mai pretutindene.

În astfel de momenturi este de neapărată trebuință ca religia să vie în ajutor și să ea [ia] desvoltarea societății în măna sa, cu a[le] ei dumnezeești idei, împăcând, sfînțind și înfrâțind pe toți.

Astăzi nu este destul ca să avem măngă[î]erea sufletelor noastre; starea omenirei de acum cere radicală vindecare a ranelor și restatornicirea sănătății organismului social. Nu este destul a face răcoare bolnavului, trebuința cere de a stinge cu totul văpaia cea istovitoare. Nu este destul ca fieștecare numai de a sa măntuire să se grijască; datoria este prin măntuirea aproapelui a dobândi sufletul său.

Ca să se adevereze cuvântul Măntuitorului: «un duh și un trup», trebuie[i]e nu pentru noi, ci pentru obștie să viețuim; religia noastră dar să se prefacă din egoistica formă a individului în religia societății”¹⁶.

Câteva articole redacționale, publicate în 1850, fac referire la rostul periodicalui în vîltoarea evenimentelor vremii, ilustrând opera sa cultural-națională, dar și o admirabilă conștiință gazetărească. Cel dintâi se intitulează *Cătră domnii cetitori* și este datat 1 iulie 1850 (stil vechi): „Cu începutul lui iuliu se deschide prenumerațiune nouă la foaea noastră «Bucovina»; prețul, precum se vede și în fruntea gazetei, este pe un an 10 f., pe ½ de an 5 f. arg.; pe pătrariu de an nu se primesc prenumerațiuni.

Scopul principal, spre care am năzuit și năzuim după potință, ne-au fost și ne este ca să înfățișăm naintea guberniului imperial, într-o lumină adevărată, marea însemnatate a națiunei române pentru întregătatea împériului, că adecă națiunea română, după pușetiunea [aspirațiile] și numerosetatea sa, este menită de a fi un elemânt necesar spre ținerea cumpenei între diferitele națiuni ale împériului și singurul, firescul propumnacul al lui contra resărîtului celui greu de eveneminte; prin urmare, că nu numai constituțiunea den 4 martiu 1849, ci chiar propriul interes al împériului însuși cere ca românilor să se dea drepturi de o măsură cu ale celor alalte națiuni den merele împériu, și mai mult să nu fiă supuși altor națiuni, ci să-și administre[ze] ei treblele sale, atât cele politice cât și cele besericești. Aceste drepturi le recunoaște constituțiunea împerială fiacărei națiuni, acestea le cere fiecare națiune, acestea le rechiamăm [reclamăm/solicităm] și noi, români, pentru noi întru toate petițiunile noastre de pân-acum, și aceste drepturi – ajutați de prea demnii fii ai națiunei – le-am apărat și noi contra tuturor calumnielor [calomniilor], versate [vârsate] asupra-ne în gazetele străine de cără vechii nostri dușmani, carii încă tot ar mai visa să ne usurpeze și de aici nainte drepturile noastre și, spre bajocura constituțiunei și a eternei dreptăți, să domnească peste noi pe nedrept, ca și mai nainte, [lucru] ce însă nu va mai fi!

Această tendință ne rămâne neschimbată și pe viitoru.

Pentru delăturarea [îndepărtarea] neprevăzutelor pedece, ce aduseră întârziere în esirea numerelor mai den urmă alor acestei foi, au luat redacțiunea cuvinicioasele [cuvénitele] mesură, ca să nu se mai tâmples nici întârziere. Cu această ocazie, rogăm pe domnii prenumeranți, carii n-au împlinit [achitat] încă prețul prenumerațiunei de pe cursul trecut, să aibă bunătatea a-l trămite fără întârziere.

¹⁶ Ibidem, p. 1. Ioan Calinciuc (1812, Milișuți – 24 februarie 1875, Cernăuți) face studii gimnaziale la Cernăuți. Studii superioare la Institutul de Teologie din Cernăuți (1832–1835). Preot (1835–1837), cu specializare la Universitatea din Viena (1837–1838). Profesor la Catedra de Teologie dogmatică de la Institutul Teologic din Cernăuți (1838–1875). Până la 1848, predă în limba latină, după care în limba română. Membru în comitetul de conducere și vicepreședinte al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina. Este autorul unui curs de teologie dogmatică, rămas în manuscris, apreciat pentru calitățile sale: concepție, sistem, stil, frumusețea limbii și o bogată documentare. Vezi și Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I. Iasi – Succeava, Editura Princeps – Biblioteca Bucov.

Prenumerățiunile se fac la toate posteile c.r [cesaro-regale/cesară-crăiești]; afară de aceea la binevoitorii nostri culegători de mai nainte. Pe crebet nu se poate trămete neciun esâmplariu. Voitorii de a avea gazeta noastră sunt rogați a trămete prețul de prenumerațiune cât mai curând, pentru ca să știm cum să ne îndreptăm cu numerul esâmpliarilor [tirajul]¹⁷.

Cernăuți, 1 iuliu k.v. [stil vechi] 1850

Redacțiunea.

Cel de al doilea text, la care ne referim în continuare, se intitulează *Către domnii prenumeranți*, fiind datat 6 septembrie 1850 (stil nou). Si acest text, pe care îl reproducem integral, este totodată – la fel ca multe altele din paginile acestui periodic bucovinean din prima parte a secolului al XIX-lea – și un document de limbă, conservând pentru cercetarea științifică a istoriei limbii române din Bucovina forme și fenomene interesante: „Niște împregiurări, care amerințau totală nemicire și acestei acum singure gazete a românilor den Austria, au produs o neplăcută întârziere în eșirea mai multor numere. Noi ne-am fi ținut de strinsă datorință a înștiință pe onoratul public despre feliurita natură a acelor împregiurări; însă, după o serioasă cumpenire a lucrului, am aflat că publicațiunea acelora ar putea mai mult strica decât folosi. Destul atâtă că via-ne dorință de a servi după puterile noastre și mai departe dreptei cause națiunale, ne-au însuflăt de a înginge toate acele pedece, pentru ca să nu rămâie neamicilor (dușmanilor) noștri bucuria de a vedea căderea și celui de pe urmă organ care cutează a-și ridică glasul spre apărarea drepturilor și espunerea durerilor națiunei române, precum și spre înfruntarea neadormiților ei calumniatori.

Deci dară propăsim cu înnoite puteri, sperând tare că [acum] călduroasa îmbrătoșiare a connationalilor noștri ne va sprijini întru continuarea grelei și spinoasei noastre întreprinderi. Pentru ca să putem înfățișa starea românilor den toate provințele Austriei mai cu samă, credem vătos că [și] confrății noștri den acele provințe se vor întrece a ne împărtăși starea lucrurilor de pe la dânsii.

Fiindcă, după noua regulare a postelor, epistolele trebuie plătite de către trimițători, însemnăm că ordinarii [obișnuinții] noștri dd [domni] curespundinți vor primi pentru portul curepundințelor trimise redacțiunei deplină desdăunare.

Pentru ca, den causa întârziatei publicări a mai multor numere, să nu fim nevoiți a aduce naintea publicului întâmplări vechie, acum parte știute și cunoscute, rescindem [reportăm] datele: 10, 14, 17, 21, 24, 28, 31 aug., 4, 7, 11 și 14 septembrie k.n. [stil nou], care laolaltă fac 11 numere și dăm acest număr cu data de astăzi. Domnii abonați, însă, nu vor suferi nicio daună, fiindcă pentru aceste 11 numere se vor da den săptămână-n săptămână seau [sau/fie] supleminte seau numere întrege mai multe până se va plini restul.

Cernăuți, 6 septembrie k.n

Redacțiunea «Bucovinei»¹⁸.

¹⁷ „Bucovina”, anul III, nr. 49–50, 5/17 iulie 1850, p. 165.

¹⁸ „Bucovina”. anul III. nr. 57, 6/18 august 1850, p. 181. Corectură pe frontispiciu: 6 sept./18 sept. 1850.

Timp de aproape doi ani, gazeta „Bucovina” publică în coloanele sale corespondență externă și știri locale, întreținând rubrici speciale („cronica săptămânii”, „noutățile zilei”), proiecte legislative, proclamații, scrisori, petiții, proteste. „Bucovina” publică știri externe începând cu primul său număr, în cadrul rubricii *Terile românești*. Știrile interne apar în coloanele gazetei începând cu numărul 3, în cadrul rubricii numite ulterior *Imperiul Austriei*. Începând cu suplimentul la nr. 2, din 14/23 oct. 1848, face loc în coloanele sale știrilor din Bucovina, în rubrica *Locale*, iar de la nr. 4, din 29 oct./10 nov. 1848, în rubrica *Provinciale și locale*. De la nr. 3, din 22 oct./3 nov. 1848, ziarul întreține o rubrică intitulată *Cronica săptămânii*, cuprinzând știri interne și externe. Știrile interne sunt grupate, de obicei, în cadrul subrubricii *Imperiul Austriei*, iar cele externe în subrubrica *Cronica străină*.

Articolele de aici se disting printr-o problematică diversă: *Proiect a driturilor fundamentale înfășosat Parlamentului de comitetul constituției* (I, 1, 4/16 oct. 1848, p. 5–7); *Tările românești în privința mișcărilor lor naționale și politice* (I, 2, 11/23 oct. 1848, p. 13–15; nr. 4, 29 oct./10 nov. 1848, p. 31–32); *Vîitorul Bucovinei* (I, 3, 22 oct./3 nov. 1848, p. 25–27); *Școalele populare din Bucovina* (I, 5, 5/17 nov. 1848, p. 39–40); *Români și reacțiea despotică* (I, 7, 19 nov./1 dec. 1848, p. 53–54); *Petiția Bucovinei* (I, 9, 3/15 dec. 1848, p. 67–70); *Catedra pentru limba și literatura română în Cernăuți* (I, 12, 24 decembrie 1848/5 ianuarie 1850, p. 80); *Posiția ierarhiei române în Austria* (II, 9, 8/20 aprilie 1849, p. 47–49 și 18, 10/22 iunie 1849, p. 90–92); *Un cuvânt serios despre cauza scoalelor în Bucovina* (II, 22, 22 iulie/3 august 1849, p. 117–119); *Cauza disdăunării în Bucovina* (II, 21, 15/27 iulie, p. 113–116; 22, 22 iulie/3 august, p. 121–124 și 23, 29 iulie/10 august 1849, p. 129–131); *Interesele provințiale* (II, 27, 26 august–7 sept. 1849, p. 148–150); *Proiect de Constituție provincial pentru Ducatul Bucovinei* (II, 29/21 sept., p. 160–162 și 31, 25 sept./5 oct. 1849, p. 169–170); *Jurnalistica din Moldova* (II, 31, 23 sept./5 oct. 1849, p. 170–171); *Proiectul Ministerului Inveteturilor Publice pentru reorganisarea gimnasielor, analisat și criticat* (II, 34/14/26 oct. 1849, p. 193–195); *Centralisatiunea și federatiunea în Austria* (continuare: III, nr. 2, 13/25 ian. 1850, p. 8–11; III, nr. 3, 20 ian./2 febr. 1850, p. 13–15); *Petițiunea românilor din Ungaria* (încheiere: III, nr. 5, 28 ian./9 febr. 1850, p. 23–25); Aron Pumnul, *Neaternarea limbei românesci en desvoltarea sa si en modul de a o scrie*, studiu închinat „junimei române” (III, nr. 6, 1/13 febr. 1850, p. 27–29; III, nr. 7, 4/16 febr. 1850, p. 32–33; III, nr. 9, 11/23 febr. 1850, p. 42–43; III, nr. 10, 15/27 febr. 1850, p. 46–47; III, nr. 17, 11/23 martie 1850, p. 73–75; III, nr. 18, 15/27 martie 1850, p. 77–79; III, nr. 19, 18/30 martie 1850, p. 81–84; III, nr. 21, 25 martie/6 apr. 1850, p. 89–91; III, nr. 22, 29 martie/10 apr. 1850, p. 94–96; III, nr. 23, 1/13 apr. 1850, p. 97–100); *Memorial despre dreptul istoric al neaternarei besereci romanilor din provintiile austriace* (III, nr. 12, 22 febr./6 martie 1850, p. 53–54; III, nr. 13, 25 febr./10 martie 1850, p. 57–60; III, nr. 14, 1/13 martie 1850,

p. 61–62; III, nr. 15, 4/16 martie 1850, p. 65–66); *Starea Moldovei*, documentar (III, nr. 14, 1/13 martie 1850, p. 61–63; III, nr. 15, 4/16 martie 1850, p. 65–67; III, nr. 16, 8/20 martie 1850, p. 69–72); *Despre starea Moldovei*, II, încheierea documentarului (III, nr. 30, 26 apr./8 mai 1850, p. 125–127; *Cunstitutiunea seau asiedimentul Besericei Romanesci* (III, nr. 41–42, 7/19 iunie 1850, p. 145–152; III, nr. 43–44, 14/26 iunie 1850, p. 153–156).

În «Suplimentul», nr. 3, din 22 oct./3 nov. 1848, p. 25–27, cu supratitlul *Viitorul Bucovinei*, gazeta de la Cernăuți publică un document extrem de important pentru istoriografia noastră națională, *Convenția*, încheiată la Tarigrad (Constantinopol), în 7 mai 1775, între Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, privind cedarea părții de nord-vest a Moldovei. Documentul cuprinde patru capitole. Într-o notă de subsol, la pagina 25, redacția precizează că „originalul acestui document se află în canțelaria secretă a Curții din Viena și s-au împărtășit în copie prezidiului Galiției (gal. Landespraeisdium) prin decret al Cancelariei Curții în 13 fevr. 1823, no. 4928”. Motivarea publicării documentului este exprimată în redaționalul articoului documentar: „Bucovina au ajuns la minutul cel mai hotăritor a[l] modernii sale istorii. Chestia vieții sale – adecă viitoarea sa poziție politică – lovește cu un braț de fer la ușele soartei noastre și cere numai decăt soluție sa. Acum se și amestecă cumpănitorii sorti carii au să rostească asupra ecistenței țării noastre și curând, foarte curând – înainte ca ochii nostri sa se deschidă din somn – ființa noastră se va hotărî poate pentru veci.

În adevăr, acum nu se atinge de nimic mai puțin de căt de tot viitorul nostru, de ecistența noastră națională și politică, în scurt, de interesele cele mai scumpe a[le] țării noastre. Cu alte cuvinte, în ce fel are să fie viitoarea relație a Bucovinei către celealte provinții-surori a[le] Monahiei Austriei? Are ea să fie o provincie deosebită, precum ea este cunoscută prin mai multe patente și hotăriri împărtășite și care se repeată până în timpurile cele mai noi; are ea, ca provincie deosebită, să fie îndeobști organizată și administrată cu de-aproape privire a împregiurărilor ce-i sunt cu totul prop[r]ii? Sau are să fie întrupată cu altă provincie a Monarhiei și cu care anume, și are ea a fi unită cu aceasta pentru veci? Ce este dint-aceste do[u]ă mai bine, mai înțelept, ce este mai folositor pentru frumoasa noastră țeară? Ce asigurează mai bine viitorul său în privirea politică, în general, și fericirea, și materiala sa bunăstare, în particular? Spre a putea respunde la aceste întrebări – îndreptate din toate părțile – cu acea strictă conștiință, care nemăsurată importenție a lor o cere de la noi, trebuie mai întâi să începem cu o scurtă descriere istorică a ocărmuirei Bucovinii până acum și a consecvențiilor ce aceasta au avut pentru țeară.

Noi începem cu publicarea actului prin care Bucovina au trecut către Austria, care, deși este atât de important pentru istoriea țării noastre, însă până acum au fost cu totul necunoscut unui public mai mare”¹⁹.

¹⁹ Ibidem,

„Bucovina”. Gazetă românească pentru politică, religie și literatură. *Românische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur*” întreține, începând din 1849, un foileton literar „foarte îngrijit”²⁰. Aici publică, aproape număr de număr, Vasile Alecsandri, care lucrează „cu aceeași râvnă cu care [a lucrat] pentru «Propăsirea», pentru „ca foia Bucovinei să devie cel mai bun organ al respândirii ideilor frumoase printre români”²¹. De interes aparte sunt studiile *Traditii populare românești*, (I, 8, 26 noiembrie/8 decembrie, p. 57–60; I, 9, 3/15 decembrie 1848, p. 67–70); *Poezia populară a românilor* (II, 32, 30 septembrie/12 octombrie 1849, p. 177–180), precum și serialul *Cântece poporane românesci* (începând cu anul II, nr. 33, 7/19 octombrie 1849, cu intermitențe, până în anul III, la nr. 51–52, din 12–24 iulie 1850). Textele de aici sunt marcate în fiecare număr cu cifre romane, de la I la XII, sunt: *Codreanul* (III, nr. 33, 7/19 oct. 1849, p. 181–183), *Păunașul codrilor* (III, nr. 36, 28 oct./9 nov. 1849, p. 205), *Toma a lui Mosiu* (III, nr. 2, 13/25 ianuarie 1850, p. 7–8), *Sburătoriul* (III, nr. 6, 1/13 febr. 1850, p. 27), *Şerb Saracul* (III, nr. 8, 8/20 febr. 1850, p. 35–37), *Mieoara* (III, nr. 11, 18 februarie/2 martie 1850, p. 51–52), *Mihu Copilul* (III, nr. 20, 22 martie/3 aprilie 1850, p. 86–88), *Balaurul* (III, nr. 33–34, 10–22 mai 1850, p. 133), *Turturica și cucul* (III, nr. 45–46, 21 iunie/3 iulie 1850, p. 157), *Sialga* (III, nr. 47–48, 28 iunie/10 iulie 1850, p. 161), *Inelul și năframa* (III, nr. 51–52, 12/24 iulie 1850, p. 169).

Publicând studiul lui Vasile Alecsandri *Poezia populară a românilor*, alcătuit din patru părți, redacția îl numește pe acesta, într-o notă de picior, fără a-i trece însă numele, „unul din cei mai geniali poeți” ai „nației române”, „pe care noi ne ținem de felicire a-l numi între amicii noștri”, mulțumindu-i pentru „onorătoarea și mult prețuita conlucrare”, printr-un „public omagiu”, în semn de prețuire sinceră a „frumosului geniu poetic” și a „zelului [său] național”²².

Iraclie Porumbescu publică, tot aici, *Buchea și litera*, „fabulă adevărată” (III, nr. 10, 15/27 febr. 1850, p. 45–46), *Lui Iancu*, versuri care au făcut carieră în epocă, circulând mai ales în Transilvania ca imn (III, nr. 13, 25 febr./9 martie 1850, p. 57), balada *Ieremia Movilă și sahastrul seau Altariul Monastirei Suceviția* (III, nr. 29, 22 apr./4 mai 1850, p. 121–122), poetizare romantică a unei legende din popor, „revăzută și îndreptată” de Vasile Alecsandri, învederând un iscusit versificator: „Precum al mărei valuri / Câteodată năbușesc / Si eșind din a lor maluri / Holde, țarini nimicesc: / Aşa oardele barbare / În Moldov-acum intră / Si creștinele-i hotare / Greu, amar le-amerința. // Ieremiă, Domnul țărei / Veste-ndată au luat, / Si la armele scăparei / Toată țara-au rădicat: / Pe Suceavă el adună / Mult-vitejii săi români:– / Dar ei toți sunt numa-o mâna / Contra mii și mii păgâni. // Dușmanii cu-a lor turbare / Tot ce-i sănt bajocoresc: / Prunci, bâtrâni a lor scăpare / Caută dar

²⁰ „Bucovina”, anul III, nr. 57, 6/18 august 1850, p. 181.

²¹ Vasile Alecsandri, scrisoarea către Alexandru Hurmuzaki, din 12 mai 1849, în volumul *Cele mai frumoase scrisori*, text ales și stabilit, traducere, prefată, tabel cronologic, note și indici de Marta Anineanu, București. Editura Minerva. Colectia „Biblioteca pentru toți”. 1972. p. 55–56.

²² „Bucov:

n-o găsesc: / Foc, omor și pustiire / Pretutindeni se lătește, / Vai, durere și peire / Bieteți țări i se gătește! – // «Fiă-ți milă, Doamne sfinte; – / Fiă-ți milă de români! / Nu lăsa ca crude ginte / Să-mpileze pe creștini! / Nu lăsa ca-n biata țeară / Pe-al Moldovei scump pământ / Să se-nalțe în ocară / Al sclăviei monumânt!»²³

Mai colaborează la „Bucovina”, uneori fără să semneze, Gheorghe Sion, Vasile Pogor, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu. Alteori redacția (re)publică creații semnate de Costache Conachi, Vasile Cârlova, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu (*Prefața Gramaticii sale* de la 1828), Andrei Mureșanu.

Dintre creațiile în versuri ale colaboratorilor din Moldova reținem două texte, ilustrative în opinia noastră pentru imaginarul epocii și totodată pentru opera cultural-națională înfăptuită de acest periodic bucovinean. Textele aparțin lui Gheorghe Sion (născut în 22 mai 1822, în Mamornița și decedat la București, în 1 octombrie 1892, autor de versuri, traducător, memorialist, refugiat la 1848–1849 în Bucovina).

Cel dintâi, *Poetul și musa*, este subîntitulat „respuns la respuns” și face parte din manuscrisul *Panorama Moldovei*: „Mă îndemni să cânt, o, musă! / Zici să cânt cum am cântat / Și să uit că pe-a mea buză / Amărâmea s-a jucat; / Dar nu mă întrebă, iubită, / Oare am putut uita / Vijelia cea cumplită / Ce speranțele-mi sfârma? / Și crezi tu că de-aș cânta / Cineva m-ar asculta? // Tu prezici pentru-a mea liră / Viitorul aurit; / Dar nu vezi cum se resfiră / Timpul cel nenorocit? / Laurele pentru mine / Nu au loc, nici le doresc: / În Moldova, de-ar fi bine, / Eu la altă nu gândesc! / Dar crezi tu că de-aș cânta / Rău-n bine s-ar schimba? // Ce-mi arăți munții cu turme, / Cu fetițe și păstori? / Nu vezi că eu calc pă urme, / Unde-acum nu mai cresc flori? / Nu vezi florile abătute / De al Nordului vânt greu / Și speranțele perduite / Cum ne sfâșie mereu? / Și dar crezi că de-aș cânta / Soarta lumei s-ar schimba? // Zici că patria nu pere: / O, nu, nu! o știu și eu; / Ba ea încă drepturi cere, / Căci ea crede-n Dumnezeu! / Dar știi că ideea vine / Ca un fulger din senin, / Și aruncă în suspine / Pe cel ce-are doru-n sin. / Dar crezi tu că de-aș cânta / Fericire îi voi da? // Zici că România are / Pe ceri încă steaoa sa; / Dar o știu... și mie-mi pare / Că de-acum ne-a lumina. / Mumele române toate / O arată la copii, / Și copiii nu se poate / Să n-o-arăte l-al lor fii. / Dar crezi că de n-oi cânta / Steaoa s-ar întuneca?» // Musa pe poet ascultă / Și-nceteaz-a-l mai certă; / Ear poetul cu mai multă / Poftă-ncepe a striga: / Românie, Românie! / Mult ai tu să lâncezești / În această agonie / Întru care te găsești? / Musă, musă, nu-nceta / Pe români a-i deștepta!”²⁴

Cel de al doilea text se intitulează *Trebile noastre* și este surprinzător, în unele privințe, dacă lectura ori relectura noastră nu ar omite paradigma culturală a epocii din care vine, situată într-o tradiție la noi, de la Vasile Alecsandri până la

²³ „Bucovina”, anul III, nr. 29, 4 mai 1850, p. 121. Datată Sucevița 1848, poezia este semnată Ir. P.

²⁴ *Ibidem*,

Constantin Tănase, și nici „metafora bântuirii textuale” despre care scrie Matei Călinescu, în posida scăderilor estetice ale creației (de fapt, toate textele de aici ar trebui privite mai întâi ca „documente” ale epocii și abia după aceea sub aspectul realizării lor estetice): „Toate trebile merg bine, / N-avem ce mai bănu; / Poate zice orișicine / Că n-avem ce mai dori. / Am dorit Sturza să cadă... / A căzut... Ghica e domn; / Ghica țeara nu o pradă; / Să ne punem dar pe somn; / Zeu! te culcă, măi vecine, / Trebile ne merg prea bine! // Am avut o adunare: / Ne-am tot plâns mereu de ea; / Eac-acuma senat mare / Cum magnații o doria. / Ce idee minunată! / Ce mai de-mbuñătări! / Țeara nu-i reprezentată, / Dar acestea-s propâșiri. / Ce zici, măi frate vecine, / Nu merg trebile spre bine? // Supt a Sturzei cârmuire / De ministri-i ne plângem, / Căci oricare asuprile / De la dânsii o simțiam. / Cine sunt ministri-acuma? / Dintre-ai Sturzei oari nu sunt? / Măi vecine, lasă gluma: / Spune drept, nu am cuvânt? / Dar tu rizi, frate vecine, / Parcă trebile nu-s bine! // Ne plângem sub Sturza, frate! / Că ne-ncalecă cei mari, / Că cei slabii nu au dreptate / Când se-nhață cu cei tari; / Dar acum cine nu știe / C-avem și aristocrați, / Și că-n aristocrație / Mulți se-ndeașă nechiamați? / Spune drept și tu, vecine, / Nu trag trebile a bine? // Când era domn Sturza-n țeară / De străini ne tânguiam; / Cum că țeara o să peară / Totdeauna ne-ngrijiam; / Dar-acum nu-s patrioții / Gata toți a o scăpa? / Seau tu crezi că fanarioții / Sunt plecați a o trăda? / Eu aş zice, măi vecine! / Cum că trebile merg bine. // Și-apoi ce ne mai lipșește? / Boerescul a scăzut? / Viitorul nu zimbește? / N-avem scoli cum am avut? / N-avem legi pentru censură? / Jandarmii nu ne-ngrăzesc? / Mai avem cuvânt de ură / Pe cei ce ne cârmuesc? / Spune, spune, zeu! vecine: / Nu ne merg trebile bine?”²⁵

Tot la *Foileton*, ziarul face loc unei cronici muzicale, după știința noastră, cea dintâi de acest fel, publicată în presa românească din Bucovina: *Concertul demoaselei Iulia Goldberg*, semnată C²⁶.

În paginile gazetei „Bucovina” apar uneori și materiale insolite, cum este cazul unor interesante *Observări meteorologice în Cernăuți* (III, nr. 7, din 4/16 februarie 1850, p. 34; III, nr. 8, din 8/20 februarie 1850, p. 40). Alcătuite sub formă de tabel, acestea se referă la intervallele 20–29 ianuarie, 31 ianuarie – 3 februarie 1850 și prezintă observații efectuate pentru orele 6, 14 și 22.

De la numărul 7, din 25 martie/6 aprilie 1848, periodicul „Bucovina” tipărește la sfârșit reclame. Puține și sporadice, la început, acestea ocupă începând cu numărul 23, din 29 iulie/10 august 1849, spații mai mari. Fără să apară în toate numerele, reclamele se tipăresc mai cu seamă în limba germană. Unele apar și în limba română, cum este, de exemplu, *Înștiințare de prenumerare la un vorbariu german-român*, care face publicitate pentru vocabularul alcătuit la Iași de către dr. F. Teodor Stamati (II, nr. 39, 18/30 noiembrie 1849, p. 244; II, nr. 45, 30 decembrie 1849/11 ianuarie 1850, p. 292), precizând piata de desfacere a lucrării: Iași, Galați, Brăila, Cernăuți, Brașov. În această reclamă, tipărită la

²⁵ *Ibidem*, anul III, nr. 24, 5/17 apr. 1850, p. 101.

²⁶ *Ibidem*,

Cernăuți, Teodor Stamat²⁷ scrie din Iași la 9 noiembrie 1849: „Cheia unei limbi este gramatica, iar cămara, magazia în care se păstrează în orăndui[r]e elemintele ce compun limba este vorbariul, lesiconul, vocabulariul, cuvântariul sau orișicum

²⁷ Teodor Stamat (1812 – 13 decembrie 1852, Iași). Născut în familia unui preot dintr-un sat din Moldova, face studii strălucite la Gimnaziul Vasilian de la Trei Ierahi (1828–1832), unde, după absolvirea cursului pregătitor, devine institutor (1833). Își continuă studiile la Viena (1834–1837), ca bursier. Aici urmează cursuri de matematică, fizică, chimie, științele naturii și filosofie, obținând titlul de doctor în filosofie și artele frumoase, în 1838, după care face călătorii în Franța și Germania. Revenit în țară, este, între altele, repetitor la un pension, corector la revista „Albina românească”, profesor la Școala Vasiliană, profesor de „înalte matematici”, fizică teoretică și experimentală la clasele superioare de la Academia Mihăileană”. Membru în Comitetul academic și paharnic (din 1843), conservator al colecțiilor de la Societatea de Medici și Naturaliști, director al Școlii de Fete de la Sfântul Spiridon, conducător al trupei românești de teatru în stagiunea decembrie 1839 – martie 1840. În 1840, înființează la Academia Mihăileană primul laborator de fizică experimentală de la noi. Inspector școlar, susținător, într-un memoriu întocmit în 1845, al îmbunătățirii organizării învățământului din Moldova. Profesor de științele naturii la Gimnaziul Internat de Băieți (1851–1852). În scurta sa viață, Teodor Stamat publică mai multe manuale școlare, toate ilustrând o „însemnată contribuție de autor didactic”: *Abecedarul franțezo-românesc* (1833), *Geometria după Kries*, *Fizica experimentală după Muncke*, *Fizica populară*, *Manual de istorie naturală* (1841). *Fizica elementară pentru clasele colegiale din Principatul Moldovei* (1849) este unul dintre primele noastre manuale originale de fizică, iar *Dicionarul românesc de cuvinte tehnice și altele greu de înțeles* (1851, cu o ediție a II-a, postum, în 1856), este considerat cel dintâi în domeniu. *Vocabulariul de limba germană și română* (1852) se bucură de o bună primire mai ales în Transilvania. Teodor Stamat face parte din grupul de redactare a primului dicționar enciclopedic românesc, *Lexicon de conversație*, din care s-a tipărit o singură fasciculă, în 1842. Buna cunoaștere a unor limbi străine stă la baza preocupărilor sale lexicografice. Aici autorul învederează siguranță și simț al limbii ce se reflectă mai cu seamă în activitatea de adaptare a neologismelor. Pentru prodigioasa activitate pe tărâmul fizicii este considerat „căitor al fizicii elementare” de la noi. Membru al Societății de Medici și Naturaliști din Principatul Moldovei. Pătruns de spiritul epocii și avându-l ca model pe Gheorghe Asachi, Teodor Stamat este interesat de literatură și folclor, scrie poezie ocazională și articole de popularizare științifică în diverse periodice („Albina românească”, „Gazeta de Moldavia”, „Icoana lumiei”, „Povățitorul sănătăței și a economiei”, „Zimbrul”, „Jurnalul de Galați”), polemică cu Mihail Kogălniceanu. Povestirea sa *Un vis: cine de ce se teme nu scapă*, satiră la adresa justiției corupte, apare la Brașov, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură” (1849). Pentru a îmbogăți repertoriul teatrului românesc din Moldova, traduce comedia *Nepotul răposat* de August von Kotzebue, reprezentată la Iași, în decembrie 1845. Contribuția sa de folclorist este ilustrată de colecția *Pepelea sau trădiciuni năciunare românești* (1851), cea dintâi de acest gen în folcloristica românească. Teodor Stamat este interesat aici de credințe populare despre curcubeu și ființe fantastice, numite „belciugari”, care îi pedepsesc pe copiii cei răi, de cimilituri și jocurile de copii, de obiceiuri de Crăciun și Anul Nou. Tot în această colecție publică o poveste despre ibovnicul stăpânei pedepsit de sluga săreață și o snoavă despre porcul închis în biserică. Pentru acest precursor al folcloristicii noastre moderne, „trădiciunile”, adică tradițiile populare, sunt „o oglindă în care ăgerul istoric zărește trecutul unei nații” și mărturii pentru „întregul caracter al unui popor”: „Din aceste trădăciuni putem încheia despre originea și despre feluri trepte de cultură sau de barbarie, despre multe prefaceri și strămutări locale, despre limbă, obiceiuri și religiune, cu un cuvânt, despre întregul caracter al unui popor”. Vezi, între altele: Algeria Simota, Teodor Stamat, în *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979, p. 806–807; Iordan Datcu, *Dictionarul etnologilor români*, vol. II, București, Editura Saeculum I. O., 1998, Colecția „Orizont enciclopedic”, p. 220; ro.wikipedia.org/wiki/Teodor_Stamat; www.ro.biography.name/fizicieni/17.../198-teodor-stamati-1812-1852; www.w

cineva a-l mai numi. Între limbele clasice moderne, germana încă ține locul cel întâi. Românii și germanii stau astăzi în mai multe privințe în strânse legături, comunicația deci între aceste do[u]ă limbi este o trebuință simțită de ambe părțile. Spre a înlesni dar relațiile directe acestor do[u]ă nații între dăNSELE, îmboldit către aceste de mai mulți amici, am întreprins ostenicioasa lucrare a unui vorbariu într-aceste do[u]ă limbi. Pe lângă ostineală se cere însă și cheltuiala destul de însemnată pentru tipărire. Subtinsemnatul, în încredere în onoratul public doritoriu de asemene[a] carte neînființată până acum, se adresă către dânsul cerând sprijinire materială din parte-i; drept care deschide o prenumerație întâi pentru vorbariu german-român, sub următoarele condiții...” (p. 244, 292).

Dintre toate reclamele tipărite de gazeta „Bucovina” una se distinge prin apropierea de caracteristicile discursului publicitar clasic, o aleasă realizare artistică, precum și o limbă îngrijită. Înștiințarea este tipărită și în traducere germană. Se publică și în numărul din săptămâna următoare. O reproducem integral în anexe.

Reclamele din 1850 sunt mai numeroase, diverse și uneori ample, ilustrând un proces evident de constituire a speciei ca discurs publicitar, complementar, în presa românească din Bucovina.

Un capitol distinct în economia lucrării noastre îl rezervăm prezentării unor corespondențe, reportaje și croniци din acest periodic, care, ca „documente” ale epocii, ne oferă date și informații referitoare la Bucovina și bucovinenii din secolul al XIX-lea – tema sesiunii noastre de referate și comunicări din acest an. Dintre corespondențele externe, tipărite în coloanele periodicalului „Bucovina”, în mod special o reținem aici, fragmentar, într-una din anexe, pe cea intitulată *Crisa „Bucovinei”*, publicată în ianuarie 1850.

Zilele de cumpănă, seceta („nerodnicia anului”), „pustiirea lăcustelor și holera”, „feliuritele îmbuimăciri și nemilostiva despoiere” a oamenilor sărmani, „foametea cumplită”, spectrul altor „cumplite epidemii”, imensa „nevoie obștească” din târguri și de de la țară, pe care „amar o simte fiecare stare”, prăbușirea creditului și ruinarea negoțului („totala împedecare a alijverișului”), lipsa de muncă a meseriașilor, „nespusa scumpete a mijloacelor de hrană”, „nemăsuratele prețuri a[le] lucrului”, nesiguranța vieții în regiunile muntoase, de graniță cu Transilvania, ceremonii religioase și civile, mari evenimente istorice și evenimente locale, strălucite baluri și întâmplări diverse conturează imaginea unei epoci și a unei societăți pline de viață și de pitoresc. În anexe, dăm textele ilustrative, aranjate în ordine cronologică.

„Bucovina”, primul ziar din provincia noastră, răspândește ideile democratice și liberale ale epocii și se distinge prin spiritul său critic față de realitățile provinciei, „față de stările din Ardeal și, mai ales, din Moldova”²⁸, îndeplinind o

²⁸ Constantin Loghin, *op. cit.*, p. 86. Vezi și Ion I. Nistor, *Mișcarea revoluționară în Bucovina și separarea de Galitia*, în volumul *Istoria românilor*, vol. II, ediție îngrijită de Florin Rotaru, București, Editură

remarcabilă operă culturală și națională. „Bucovina” – scrie N. Iorga – „ajunge a fi și o revistă literară cum nu mai era alta, un fel de urmare a «Daciei literare» de odinioara”²⁹. Această „revistă nouă pentru toată cultura românilor” reprezintă, aşa cum scrie și profesorul Constantin Loghin, „cel mai vizibil simbol al unității noastre naționale”³⁰, bucurându-se de „călduroasele simpatii” ale „publicului din toate țările românești”³¹.

Pornind de la comunicarea *Periodicul „Bucovina” (1848–1850)* și *opera sa cultural-națională*³², studiul nostru reprezintă, într-o altă rânduială, însă, un omagiu închinat cu modestie redactorilor-responsabili Gheorghe Hurmuzaki (17 septembrie 1817 – 13 mai 1882) și Alexandru Hurmuzaki (16 august 1832 – 20 martie 1871), membru fondator al Societății Academice Române (22 aprilie 1866), precum și lui Iraclie Golembowski-Porumbescu (9 martie 1923 – 13 februarie 1896), secretarul de redacție al gazetei cernăuțene, în preajma împlinirii a 190 de ani de la nașterea sa, în contextul mai larg al bicentenarului nașterii lui Eudoxiu Baron de Hurmuzaki (29 septembrie 1812–10 februarie 1874), membru titular al Societății Academice Române (2 august 1872), dar și la aniversarea pe care o consemnează în istoria sa de numai două decenii Institutul „Bucovina” al Academiei Române (2012) și periodicul său științific „Analele Bucovinei” (2014).

ANEXA 1

Înștiințare

„La 1 iunie 1849, încep băile de apă rece în etablisemântul din Lăpușna al ducatului Bucovina. Acest loc se află de departe de orașele cele mari, el are o poziție romantică și este încunjurat de munți acoperiți cu plăcute, cele mai feliurite produse din lumea plăntelor. Acest loc, ce e despărțit de ceealătă lume, se pare în adevăr a fi hotărît de natură ca un loc de odihnă după ostenelile vieței și a ne slui ca să tragem nouă puteri pentru următorul curs al vieței noastre. El este un feliu de colonie ce cuprindă Institutul băilor, 15 case pentru înlocuirea [cazarea] ospăților, cu 4, 5 până la 8 odăi și un otel. Toate aceste zidiri se află pe o cămpie între munți; această cămpie este tăiată de repepedele curs al pruntosului Siret. Aice este locul unde întâlnim natura cea adevarată, cea curată, cea nesticată, de care nevoile noastre cele artificiale, cele stricăcioase ne țin prea departe. Am dar sigura speranță că mulți vor afla în acest institut alinare și măngăiere în suferințele lor. Căci subtiscălitul, după ostenitoare cercetări în secretele artei medicale și după o experiență de zece ani în metodul curei de apă, dobândi convingerea că afară de natură nu este alt feliu de doftor, și afară de cura de apă nu se află altă cură mai adevarată și mai temelnică, dacă ea numai va fi aplicată potrivit deosebitelor boale, puterilor persoanei, gradului temperaturei și al timpului ei. Apa este în stare a vindeca, în general, toate boalele, chiar acele mai grele, ba încă și oftica începătoare (căci ea – apa – constituă elementul

²⁹ N. Iorga, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea, de la 1821 înainte. În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului*, vol. III, București, 1909, p. 20.

³⁰ Confer Constantin Loghin, *op. cit.*, p. 85.

³¹ Vezi nota redacțională din anul III, nr. 3, 20 ianuarie/2 februarie 1850, p. 13.

³² Comunicare susținută în cadrul Conferinței științifice internaționale „Bucovina și bucovinenii în secolul al XIX-lea. Traditionalism și modernitate”, cea de a XX-a sesiune anuală de referate și comunicări a Inst

cel mai însemnatioriu al trupului nostru), ea însă nu vindecă toate gradele de boală; căci acolo unde (obicinuit, prin cura greșită) un organ oarecare este atât de nimicit încât nu-și mai poate îndeplini funcțiile sale, sau unde boala au predominat atât de mult asupra puterilor organice, încât au și urmat o soluție parțială a trupului, acolo nu vindecă apa, deși aduce oarecare alinare în suferință. Din contra, băile minerale de orice soiu sunt totdeauna stricătoare; eale [ele] produc câteodată o alinare aparentă, dar niciodată îndelung țiitoare. Întrebuițarea lor pe lung timp slăbește vasele limfatice și usuc[ă] canalul nutritiv, de unde se naște învârtosare (obstructio), grea mistuire și, în sfîrșit – precum am văzut multe exemple – rezultă urmările cele mai întristătoare. Pe lângă această cură se orănduesc pentru câteva persoane și băi de zăr. Prețurile: 1) O oadă de locuit căte 15, 20 și 30 cruciari S.M.; 2) Măncare de dimineată, compusă de lapte sau o supă cu semlă sau pâne, apoi prânzul, compus de 4 feluri de bucate și cina, compusă de 1 sau 2 feluri, 50 cruciari S.M.; 3) Băi de tot felul, ce se rănduesc după natura boalei, 20 cruciari S.M.

Anton Godlevski, director al Institutului³³

ANEXA 2

Dorna, [octombrie/noiembrie 1848]

„Mandatarul cameral de la Dorna, D. Stromauer, obiectul a lungi și amare tânguirii, făcute în curs de mulți ani de răzeșii Cămpulungului Moldovinesc și repetitive fără folos la toate miceri și înaltele instanții, a căruia fapte D. Miron Ciupercovici, deputatul la Parlamentul de Viena, le-au publicat într-o deosebită broșură și au supus-o înaltei Cameri, spre mijlocirea numirei unei comisii de cercetare riguroasă și nepărtinitoare, D. Stromauer, zicem, s-au isgonit cu rușine din casă-și și ogrădă de către comuna Dornii, care își văzuse respinse toate rugămintele și stăruințele de a-i se rădica acest funcționar-tiran. Această întâmplare, pre care pănă și copiii ar fi putut să o privadă, judecând după vechia animositate ce domnia în toți munții moldovinești asupra acestui mandatar cameral, nu dovedește o prea mare prevedere din partea administrației camerale de care acest D. Stromauer atârnă. Tot așa de puțin socotim că au căștigat stima și popularitatea acestui autorității, care, cu orice preț, vreia [vreia] a păstră în locul său pre acest urit și urios funcționar. Dorim ca morala care se trage din aceasta să nu rămăie percută pentru mai sus-numita administrație”³⁴.

³³ Înștiințare, în anul II, nr. 14, 13/25 mai 1849, p. 76; anul II, nr. 15, 20 mai/1 iunie 1849, p. 80. Pentru întregirea cunoașterii și bucuria „dialogului artelor”, vezi și reproducerea după acuarela lui Franz Xaver Knapp *Lopușina, institut de scalde* din albumul *Illustrierte Bukowina*, Erläuternder Text von E. R. Neubauer ins Rumänische von J. Mitkiewicz übersetzt, Wien, Reiffenstein & Rösch, 1857, tipărit ulterior la Viena, în 1874. Foaia cu acuarela 17 din acest album apare fără indicarea artistului litograf și reprezentă „vederea băilor de altădată din satul Lăpușna, jud[ețul] Storojineț, un peisaj cu dealuri împădurite, în valea căroră sunt înșiruite, sobre și curățele, case uniforme pentru adăpostirea vizitatorilor acestei băi, de mare renume pe vremea aceea. Pe coasta de deal, din dreapta, cântă un taraf de lăutari, starostele îmbrăcat în haină moldovenească, cu antereu și fes în cap, zicând din vioară, cobza, naerul și basul ținând hangul. Doi vizitatori ascultă, fumând cu tihňă din ciubuce. Mai în fund, la dreapta, lângă un izvor ce curge dintr-un jgheab, la umbra unor arbori, un mic grup de vizitatori”, cum scrie Petru Luță în studiul său *Bucovina văzută de F. X. Knapp*, publicat în „Revista Bucovinei”, Cernăuți, anul I, nr. 12, decembrie 1942, p. 76. Pentru întreaga problematică a albumului, vezi și Vasile I. Schipor, *Franz Xaver Knapp (1809–1883) și „Bucovina [sa] ilustrată”*. 200 de ani de la nașterea pictorului bucovinean, în „Analele Bucovinei”, Rădăuți – București, anul XVI, nr. 1 (32), ianuarie – iunie 2009, p. 11–30.

³⁴ „Bucovi

ANEXA 3

Cernăuți, 16 februarie [1849]

„După înștiințări sigure, s-au hotărât reorganisarea politică a Galicii și a Bucovinei. Galicia de acum nu va avea 18, ce numai 5 țănuturi, care se vor numi preșidențe țănutale și dintru care 3 vor fi în partea cea așa-zisă rutenică, cu scaunele la Lemberg, Stanislav și Tarnopol; partea polonă a Galicii va cuprinde 2 preșidențe, a căror scaune vor fi la Rzeszow și Cracovia. Bucovina va forma o deosebită preșidență cu scaunul la Cernăuți. Posturile deregătorilor țănutale (sau căpiteniilor de țănut, Kreishauptmannstellen) se desființează și preșidenții ce se vor numi în loc vor fi îmbrăcați cu o autoritate mai mare, amăsurată întinderei țănuturilor sale. Ministerul din Lăuntru [Ministerul de Interne] au și provocat pe guvernul țărei de a-i supune, până la 15 maiu, proiecte pentru denumirea preșidenților de țănut”³⁵.

ANEXA 4

Cernăuți, 2 martie [1849]

„Starea locuitorilor între Prut și Nistru este vrednică de toată jalea. Nevoea și miseria au ajuns acolo la un grad înfricoșat. Pre-emancația locuitorii, în partea aceea mai mult ruteni, despre o parte nerodirea anului trecut, pustiurile lăcustelor și holera, despre ceeaala parte nefericita lene de lucru, feluritele îmbuimâciri și nemilostiva despoiere a lor, prin mărșavia îmblătorilor scriitori, și mai ales prin deputații lor țărani (ticălosul Cobelița, Mogaș și Crîste) făcându-le săgăduințile cele mai nemăsurate, i-au adus la o stare atât de tristă, încât puțina lor pâne de mult au fărșit-o, vitele și le-a vândut cu preț foarte mic, spre a-și cumpăra pâne sau le-au pierdut în mare număr din lipsa nutrețului și acum, lipsiți de toate, sunt jârșiți fără ajutor grozăvilor unei foamete cumplite.

În unele locuri locuitorii, de mai multe săptămâni, se hrănesc cu paie hăcuite sau ghindă măcinată și cu făină de păpușoi amestecată, sau fierb ceocâlai de păpușoi în apă, spre a-și ține viața cu acest feliu de băuturi. Și dacă nevoea acum este atât de mare, apoi de-acum înainte mult mai mare strășnicie se poate previdă. Cumplite epidemii se vor ivi, pământurile din lipsa sămânței și a vitelor nu se vor putea lucra și mii de nevoiești, care acum încă ar scăpa de moartea moamei, mai târziu vor căde ca jârve fără scăpare de nu li se va da ajutoriu grăbnic și îndestulătoriu. Însă în ce feliu li se poate ajuta? Chemarea din partea autorităței politice către mila obștească pentru dări de ajutorințe în bani, care o-am încunoștiat în nr. 5 al gazetei acesteia, deși s-au dat cu scopul cel mai binevoitoriu, ne temem că puțin va ajuta. Aceia, către care ea se adresază, au însuși nevoie de ajutoriu. Nevoea este obștească, atât în târguri cât și la țară, amar o simte fiecare stare. Cei avuți sunt fără bani, creditul s-au pierdut, negoțul este ruinat, meseriașii n-au ce lucra și locuitorii târgurilor, din pricina aceasta și a nespusei scumpete a mijloacelor de hrănă, de tot s-au sărăcit, de vreme c[e] proprietării, la a căror iubire de oameni mai vărtos se adresază chiemarea autorităței politice, prin rădicarea veniturilor urbariale, fără a fi încă despăgubiți, prin nerodire și prin nemăsuratele prețuri a[le] lucrului, care în multe locuri au covârșit prețul secerișului din anul trecut, și prin totala împedecare a alijverișului, de să poate, se află într-o mai mare nevoie, care, de nu se va deslega în scurt [timp] și printr-un mod îndestulătoriu cauza dispăgubirei, și, de nu va fi industria agriculturii în curând sprijinită prin instituție de credit, va pierde nenumărate familii.

Pungile stărilor ce se numesc avute, atât în târguri cât și la țară, sunt deșarte, cu atât mai mult fiind[că] micul lor cuprins au fost tocmai în anul trecut cerut și întrebuințat pentru mii de scopuri

³⁵ *Ibidem,*

publice mai mult sau mai puțin folositoare. Nevoea lăcitorilor de la țară este pre mare spre a pute fi ajutorată îndestul prin milostivirea privată, mai vătos într-o vreme atât de nefavorabilă. Soma prin aceasta adunată, socotind-o cât de mare, ar fi ca o picătură într-o mare.

Noi cunoaștem numai două chipuri de ajutoriu, unul ar fi când acestor proprietari, care au încă puțină pâne și ar ave plecare a împrumuta nevoieșilor lăcitorii dintr-însa, spre a li se întoarce sau în natură sau [în] bani sau prin lucru, li se vor garanta din partea ocărmuirei ținerea [păstrarea] și, de va fi de trebuință, și grabnica ecsecutare a contractelor în acest chip făcute între împrumutătoriu și primitoriu; pentru că experiențile de mai nainte cer neapărat o ast felie de siguranție, de nu vroște împrumutătoriul, insuși[!] nevoieș, a fi silit a căuta în drumul judecătei, care adeseori tâne ani întregi avereia sa împrumutată. Într-acest chip sute de familii de săteni s-ar pute ajuta și li s-ar da posibilitatea de a-și asigura nu numai pentru acum, ci, primind pâne și pentru sămănat, pe viitorime ecsestența lor. Al doile chip ar fi: grabnică cumpărare de pâne din partea ocărmuirei în Moldova și împărțirea ei cu întrumut între acei locuitori pentru care nu ajunge ajutoriu mărginitelor mijloace a proprietarilor, în chipul sus pomenit. Aice nu este vorbă de mai puțin lucru, ce de scăparea a mii de oameni nevoieș de soarta ce[a] strănică, de înfiratoarea moarte de foamete. Unde însă nu ajung mijloacele private, acolo statul este îndatorit a scăpa astă felie de nenorociți de sigura peire.

O mulțime nenumărată de familii de țărani, luptându-șă cu ce[a] mai amară lipsă, cu foamea și cu însăși moartea, întind cu deznădăjduire mâinile cerând milă și ajutoriu de la ocărmuire, căreia ei dau rodul muncii lor spre ținerea și fiili lor spre apărarea statului. Pută-o-ar ocărmuirea a rămâne nemîșcată și a le refuza ajutorul cerut?”³⁶

ANEXA 5

Cernăuți[i], 9 aprilie [1849]

„Comisia autorităței politice aflătoare la Berhomet au împărtășit în 24 martie mai multor dominie [instituții, dregătorii, organe] megiesite, precum că rezvrătitorul Cobelița au făgăduit țăraniilor (ruteni) din părțile munților că la 12 a lunei curgătoare va intra cu insurgenți ungurești în Bucovina, spre a-i face pe țărani domni neatârnați a țării aceştiea. Vorbele aceste sunt nu numai pretutindene lățite, ce și prin cercetări oficiale întărite. Și, descoverindu-să totodată multe urme cum că Cobelița, împreună cu faimosul, răul Vasili Birla Mironiuc, încă totuși se arată prin munți, îndemnând huțanii a se arma, spre a îsgoni cu ajutorul insurgenților aşteptați deregătoriele și oastea din țară, comisia poftește dominiele a lua cele mai energioase și potrivite măsuri de poliție”³⁷.

ANEXA 6

Cernăuți[i], 28 martie [1849]

„Insurenții unguri făcurează earashi o incursie din Transilvania în păciuia [pașnică] noastră țeară. De astă dată, însă, veniră numai până la Poiana Stampei, aproape de graniță. Aceia era șese companii de secui, cu două tunuri, și aşa ostășimea noastră, care era numai o companie, trebui să se retragă după o ne-nsemnătoare luptă, rămâind unul mort și vreo căjuva răniți. Insurenții, cari poate pățiră asemene pagubă, se retraseră, ducând cu sine 14 boi și vreo căjuva cai. Se vede că ei voră numai a-și lăua proviant, în retragere-și au mai pușcat pre un cuciar (vezeteu)”³⁸.

³⁶ „Bucovina”, anul II, nr. 8, 1/13 aprilie 1849, p. 43–44.

³⁷ *Ibidem*, p. 44

³⁸ *Ibidem*.

ANEXA 7

Cernăuți, 11 mart[ie] [1849]

„Sărbătoarea îndoită de o însămnatate istorică a zilei [de] 3 martie s-au sărbăt aice prin o solenitate potrivită, pe căt au ertat darea ecseptională, în care ne aflăm și îngrijarea publicului nostru despre întâmplările din Ardeal. Muzica și detunările de salve deschiseră de dimineață sărbătoarea. La 10 oare dimineață se începu liturgia cu *Te Deum* în beserica catolică și în cea românească neunită; în această din urmă celebră domnul Episcop diecesan în asistență unei numeroase preoțimi, și domnul protoprezviter și profesoriu de teologie Popoviciu țănu un cuvânt amesurat însemnatăei zilei. Besericile era[u] amplute, autoritațile publice se înfășoară în corp, militarii dederă respunzătoarele salve. Seara fu iluminat tot orașul. Mulțimea numeroasă, pe lângă toată asprimea frigului, se preambă până târziu în ulițile strălucit iluminate”³⁹.

ANEXA 8

Cernăuți, [martie 1849]

„Autoritatea politică de aice s-au crezut îndemnată de a organiza acum rădicarea gloatelor (Landsturm) și în Valea Siretului, în districtul Cernăuțului și chiar până în marginea Besarabiei. Domnul Volfram, colonel-lieutenant în pensie, care era denumit supra-comendant al universalei rădicări, refuză această comandă din cauza unor deosebite împregiurări. Aceasta produse generală durere de râu, deoarce acest vrednic bărbat pentru prea onorabilul său caracter se bucură de stima publică.

În zilele acestea sosiră aici doi tribuni de la rădicarea gloatelor din Transilvania, anume studenții Popescul și Lazăr, carii, după ce au venit în Bucovina cu oastea colonelului Urban, voîră a trece prin Moldova și Valahia cătră patrie-și, ca să se consanțească și mai încolo pentru dreapta causă națională. Ci, durere! că neomenoasa deregătorie de la Folticeni îi împedecă, care, în loc de [a-i] întimpina cu compătimire pre acesti nefericiti confrăti ai săi, îi prinsă fără niciun temeu, căci avea pasuri, și îi trătară în modul cel mai neomenos, până când, mai pre urmă, isbuti Starostia austriacă de acolo de a-i elibera din mănilor lor. Noi voim prin aceasta a trage luarea-aminte a guvernului moldovean spre această întâmplare, sperând că acel guvern va cerceta lucrul și va trage la respundere pre respectiva deregătorie, care nu se rușinează a se lăsa la aşa înjosite fapte. De almintrele, suntem convinși că d. agentul austriac va pofti satisfacere de la guvernul moldovean pentru trătarea cea în contra drepturilor popoarelor a cetătenilor austrieni”⁴⁰.

ANEXA 9

Încunoști[ij]nțare

„Prin decret a[ll] d. ministru din Iași, din 13 mart 1849, Nr. 1619, s-au împărtășit următoarele:

«După § 1 al actului de *Constituție* din 4 a l. c., Ducatul Bucovina formează o deosebită Țară a Coroanei.

Deci dară autoritatea politică din Cernăuți va forma de acum înainte până la regularea definitivă a deregătorilor administrative pentru Bucovina. Deregătoria Țării, [care] va purta în această însușire trebile politice, va corespunde nemijlocit cu ministrul și va primi de la acest din urmă și poroncile nemijlocit.

³⁹ „Bucovina”, *ibidem*, anul II, nr. 5, 11/23 martie 1849, p. 31.

⁴⁰ *Ibidem*,

Numai în pricinile de apelație, precum și în acele cazuri în care legile actuale cer neapărat hotărirea lor despre guvern, lucrările au, deodată și numai până la organizarea dregătorilor, a se împărtăși guvernului din Lemberg».

Despre aceasta se încunoști[i]nțeaază toate deregătoriile locale.

De la k.r. șef politic al Ducatului Bucovina

Cernăuți[i], 23 mart 1849

Eduard Ba[c]h, k. k. consilieriu de guvern și șef politic⁴¹.

ANEXA 10

Cernăuți, 29 martie [1849]

„Provincia noastră iea [ia] o față din când în când mai belicoasă. Pregătirile, spre sigurarea și apărarea pacinicei noastre provincie, despre o năvâlire a insurgenților ungurești din Transilvania sau din Maramoroș, capătă, după putința mijloacelor de față, din zi în zi mai mare lășire. Institutul pușcașilor de munte, care au să ocupe toată lungimea marginii Bucovinei în contra Ungariei și Transilvaniei[ei], foarte tare s-au înmulțit. Punctele cele mai însemnate, în marginea munților dincoace, sunt ocupate de însemnate trupe. Corpurile Domnului F. M. L. Malkowski și [ale] colonelul[ui] Urban stau concentrate de la Dorna-Watra puține ceasuri mai încoace de marginea Transilvaniei. Din altă parte, autoritatea politică pune toată silință în organizarea cea cu mare repejune a rădicării generale (Landsturm). Până acum este rădicată toată Bucovina, cu deosebirea unei mici părți [de] la marginea Galiei. Amplioații autoritatei politice, în unire cu cei din mijlocul proprietarilor, măndătarilor, ofițerilor licențiați, funcționari[i] Camerei, puțini[i] comandanți [ai] comunelor districtelor și ai ținutelor, ciară toate satele și rădică, ce este foarte de lăudat, nu fără cuvenită alegere, pe toți bărbații care pot purta arma, îi înarmează cu puște, lănci și coase și îi pregătesc, după putință, spre apărarea vetrei părintești. După ce, spre obștească părere de rău, bravul și mult estimatul colonel Volfram s-au văzut ocazional a pune jos postul de supra-comendant a toatei rădicări generale, aceasta s-au împărțit și s-au numit pensionatul colonel Ienacachi Dobrovolski cavaler de Bu[c]henthal, ca supra-comendant, de la Târgul Siretelui în sus până dincolo de Dorna, la marginea Ardealului, și fostul colonel de husari Ioan de Calmuțchi, ca supra-comendant [al] celorlalte ținute. Ce privește alegerea colonelului Calmuțchi la acest post atât de onorabil cât și însemnat, apoi au găsit în public multămire generală, ea se însămnează ca o norocită, fiindcă au nimerit pe un bărbat de o bravură militară atât de neîndoioță, cât și de un caracter onorabil, care se bucură de stima și încrederea terii, despre care și gvardia națională din Cernăuți[i] au dat Domnului colonel dovedă de estimă, anume în vremea când l-au ales de supra-comendant a[!] gvardie naționale. Cu toate aceste, dorim și sperăm că ceriul cel binevoitoriu va depărta de țara noastră ispita și nu ne va aduce în trista trebuință de a vedea pusă în mișcare rădicarea generală spre apărarea noastră.

Un nou patent împărtășesc orănduește, pentru publicarea legilor, ordinărilor și a altor decrete a[le] ocărnuirei, întemeierea unei gazete generale pentru legile și ocărnuirea împărașiei, în toate limbele obiceinuite [folosite], pentru întreaga Monarhie, în Viena; precum și a unei gazete pentru țară și ocărnuire, în limba națională, cu alăturată traducere germană, în fiecare țară a Coro[an]ei.

Pe lângă aceste, au eșit, afară de o lege de vănat, ca comentar la constituția împărașiei, într-o repede urmare mai multe din cele mai însemnătoare legi organice, precum: legea communală, legea de tipar; legea de adunare și de asociație. Noi ne rezervăm a împărtăși în foile viitoare cuprinsul acestor legi, dară pentru acum nu potem săgădui cum că neașteptata asprime a îmbelor de pe urmă numitele legi, și mai cu deosebire a legei de tipariu, au produs în noi o impresie foarte dureroasă și întristătoare⁴².

⁴¹ „Bucovina”, anul II, nr. 6, 18/30 martie 1849, p. 35.

⁴² *Ibidem*,

ANEXA 11

Cernăuți, 20 august [1849]

„Presf. Sa D-nul Andreiu Șaguna, episcopul diecesan al românilor de beserica răsăriteană în Transilvania, în trecerea de la Viena către Sibiu, sosi aici alătăieri și trase în oștiu la Preasf. Sa episcopul nostru, Dn. Evgheniu Hacman. În următoarea zi, vrednicul Arhipăstorii, deși ostenit de atâtea greutăți, își urmă călătoria sa prin Moldova. D. episcop Șaguna încă de la ianuarie a.c. petrecu atât în Olmiuț că și la Viena numai în cauza besericiei și a nației sale. Eminentele însuși, vaza personală, cum și cunoscuta-i voință curată a[le] acestui arhipostorii îi dău dreptul atât la recunoașterea nației sale, că și la deplina încredere a năsturilor guvern. Până când nația română din Transilvania fusese silită a germe, lovita și încovoiată supt cele mai cumplite lovituri ale sorței, ea era dedată a-și căuta singură și ultima sa măngăiere numai în relege [religie] și la arhipăstorii aceleiași[i]. Noi dorim și astădată din fundul inimii noastre ca episcopul Șaguna să fie pus în stare de a corăspunde în măsură cuvenită la așteptările fiilor besericiei sale, pentru ca acel popor atât de părăsit, apoi clevetit, iar mai la urmă și trădat să mai paotă crede odată că deserbarea lui atât spirituală, că și corporală au ajuns a fi adevăr”⁴³.

ANEXA 12

Cernăuți, 5 septembr[ie] [1849]

„Eri, duminecă, se sărbă aici cu solenitate în beserica românească a Sf. Treimi *Te Deum* pentru fericita fărșire a resboiului în Ungaria. La liturgia celebrată de episcopul diecesan D. Evghenie Hacman fură toate autoritățile de aice civile și militare de față. O companie din Regemăntul pedestru Baron Sivkovici și o baterie de tunuri rusască dederă cuviincioasele salve”⁴⁴.

ANEXA 13

Cernăuți, 22 sept. [1849]

„Astăzi au plecat de aici spre a se întoarce în nefericita sa patrie, după o petrecere de mai multe luni în mijlocul nostru, Domnul Georgiu Bariț, redactorul mult renumitei «Gazete de Transilvania». Barbat puternic în vorbă și în faptă, patriot luminat și naționalist învăpăiat, iubind nație sa ca și întreaga sa patrie, măsurat în cugetările sale politice, neprieten teoriilor utopice, fiind om practic înainte de toate, în soțietate plăcut, amabil în caracterul său nepătat, pilditoriu ca soț, părinte și amic, D-lui lasă la toți care avură bucuria a-l cunoaște mai de aproape cea mai sinceră stîrnă a multelor sale merite și o vie părere de rău despre pornirea [plecarea] sa. Deși se zice că «în patria sa nime nu este profet», totuși ne place a spera că în Transilvania acum va precumpeni un alt proverb care sună [astfel]: «meritului cuvenita sa cunună» și aceasta cu atât mai mult, cu căt suntem încrezîntăți că, spre vindecarea dureroaselor răni ale țărei, spre alinarea națiilor iritate [agitare] și spre întemeierea unui fericit viitoru, conlucrarea și ajutorul unui barbat ca Bariț poate fi numai de cel mai mare folos patriei și guvernului”⁴⁵.

⁴³ *Ibidem*, anul II, nr. 26, 19/31 august 1849, p. 143.

⁴⁴ *Ibidem*, anul II, nr. 29, 9/21 septembrie 1849, p. 163.

⁴⁵ *Ibidem*, , p. 175.

ANEXA 14

Cernăuți, 28 martie [martie] [1850]

„Junimea studioasă română de la gimnasiul de aice sărbă eri, în 27 acesteia, o zi care-i va rămânea una din cele mai scumpe și mai frumoase prin întregul tâmp [timp] al studiilor sale. Zioa aceasta fu zioa salutării D-lui Aron Pumnul ca profesoriu definitiv pentru limba și literatura română la supragimnasiul [gimnaziul superior] de aice.

Ştierea aceasta (de care și pomenirăm în n-rul 18 al foei acesteia) sosi aice în feriele [vacanța] sărbătorilor Paștilor latine, luni deci (eri), după Dumineca Tomei (latine), începându-se earăși prelegerile scolarie, se adună întreaga junime studinte română a gimnasiului de aice împreună cu junii teologi în sala prelesăciunilor asupra limbei și literaturii române, încunjurând cu toții mult amata catedră, pe care se sui D. Pumnul acum ca profesoriu adevarat și rosti unul dintre junii români gimnasiali [un] cuvânt de urare, carele, cu cât era potrivit și frumos, cu atâta dede și foarte mărturie cum că toată bucuria junimei pentru întărirea scumpului și amatului ei profesoriu D. Pumnul e o bucurie pre care o simte și o esprimă însăși inima și însul suflet. Eată că aducem și aice unele din acel cuvânt.

«... Fericiti suntem noi astăzi, noi, carii încunjurăm scumpa aceasta catedră! Fericiti suntem! Si cu noi întreaga noastră patriă Bucovina, ear mai ales Bucovina cea jună!... Noi sărbăram astăzi, ca din o osebită gracie [gratie] dumnezeească, înceaputul unei îndoite primăveri, al primăverei anului și al primăverei noastre celei adevarat năciunale. Tu, Doamne, pre carele atâtă te estimăm și te amăm cu toții, și carele ne porți acum de un an încoace cel mai scump și mai amăt tesaur al năciunilății noastre, și carele ne împlinești lipsa noastră cea mai grea și mai însenmată, carele ne vindeci durerile noastre cele mai simțibile, pregătindu-ne și adevarata fericire năciunală, ne ești astăzi și dăruit pentru totdeauna!... Si cătră tine aducând noi dară mulțămîță ceriului și prea bunului nostru Împăratului ceriului, pentru că nu fu în cauza cea mai sacră atât de favoritoriu, ear Împăratului nostru pentru că ne încunună așa de gracios dorința noastră, cea mai viă și mai profundă, zicem totodată noi, toți junii bucovineni români, să deie ceriul de acum înainte ca să înflorească din ce în ce tot mai frumos catedra aceasta mult prețioasă! Să înflorească sub îngrijirea ta, prea amate învățătoriu; să înflorească și să-și lățească formoasele fructuri [roade] nu numai în întreaga noastră patriă Bucovina, ci și pân' la ultimele margini ale întregii Românie....!»

După cuvântul acesta, esprimă și un auzitoriu teologial și cleric al Seminariului năciunal de aice sămămintele fericitătoarie ale consoților săi, după care intonă un cor de cântăreți (studinți) nou numitului Domn profesoriu un întreit «mulți ani!»⁴⁶.

ANEXA 15

Cernăuți, [2 februarie] 1850

„În 2 februarie [1850] k.n. [stil nou] fu dat în Casa Magistratului al doilea bal în folosul invalizilor bucovineni din Regementul de Infanterie Parma și Šivkovicz. Rezultatul acestuia trecu peste toate așteptările: cu toate că lumea elegantă, nainte cu o zi, petrecu la un strălucit bal privat până în zioă albă. De mulți ani n-au fost la o serbare publică adunată o soțietate așa numeroasă și strălucită. Largul spațiu al casei noastre magistratuale, ornat foarte după gust, era așa de plin, cât cei ce au venit mai târziu numai cu prea mare anevoie[!] le au putut străbate înălăuntru prin deasă mulțime. Stările era[u] toate numeros reprezentate. Frumoasele doamne și domnișoare, într-o numerositate estraordinară, îmbrăcate în vesminte elegante, de varie culori, preimblându-se în strălucindă luminăciune, traseră asupră-și atintirea ochilor tuturor și însuflarează toată sărbarea. Totul înfăloșa un prospect imposant și mare, care ne aducea aminte de balurile mari vienene [vieneze] ținute spre binefaceri. Un necurmat

⁴⁶ *Ibidem*,

șir de jucători își petrecu în cea mai serină veselie la pătrunzătoriul resunet al musicei până dimineața. Este îmbucurătoriu a privi cu cătă căldură îmbrățoșează publicul nostru orice ideă patriotică și anume cătă compătimire arată cu toată ocaziunea cătră fiii Ducatului nostru, carii, părăsind turmele paterne și jertfindu-se în armia împărătească, pentru patria, se rentorc cu rane dureroase sau ciunți [invalidi] și neputincioși de a-și agonisi cele de trebuință spre susținerea vieții. Pentru aceea, s-au rostit din multe părți vîea [via] dorință ca poporăciunei noastre să î se mai dea o dată ocasiunea de a putea confere [dona] spre mulțirea [sporirea/mărirea] fundului [fondului] întemeiat pentru invalidi”⁴⁷.

ANEXA 16

Cernăuți, [12 aprilie 1850]

„Se fărăsc acum mai doă luni de primăvară și primăvară încă tot nu-i; zilele sunt reci și ploioasă, și numai când și când se înfurișește câte o rază dulce de primăvară printre groșii și viscoloși nouri: – nu cumva vra amara earnă să-și însiluiască supremăția ei și peste biata primăvară, deoarăcă-și [deoarece-și] intinde ea marcele sale în contra eternelor legi zodiacale și până în mezul pacialului [pașnicului] împériu al lui aprile?...“

Sămănăturile cele de toamnă sunt pe la noi mai toate perduite și pe alocurea trebui să se are și să se semene de a doua oară. Dauna pricinuită prin aceasta este la noi cu atâtă mai mare, cu cât, necultivându-se la noi agricultura cu grâne albe și în cî[n]tități mai mici pentru că cere trebuința comună a întregiei țări –, nimeri această daună pe acel proprietari mai mari, cari și fără aceea se află la noi până acum într-o puseciune care, din pricina neurmării încă desdăunării, nu se poate numi nicidcum favorinte. Cu zecile și eară zecile de fâlcii de semănături cu grâu și secără le nemici cumplita earnă și cine știe cum va mai fi secerișul dintr-aista an!”⁴⁸

ANEXA 17

Crisa „Bucovinei”. Iași, 6 ianuarie [1849]

[...] O gazetă românească redată [redactată] în spirit constituciunal și națiunal în apropierea Principatelor Românești prea protejate au fost de purure spin în ochii puterii protegătoare; fiindcă, prin o deasă întâlnire cu țările vecine, s-ar putea molipsi Principatele cu ideele și principiile Europei Apusene, însă prin aceea [că] între țările românești și între împărăția rusească s-ar mări și mai mult păretele despărțitoriu, spre a cărui dărimare se lucră din partea Rusiei din toate puterile, iar pofta Principatelor de a se asimila cu Rusia ar scădea. «Deci gazeta «Bucovina» să se opreasă și în Austria, ca nu cumva acele idei străine și neplăcute să puieze și la granița țărei noastre, să deștepe simțul națiunal și să ne neliniștească!» Aceasta fu sentința propriului potentat de aici [de la cenzură] și apunerea «Bucovinei» fu hotărâtă. Curierii sburări de aici la Petersburg și la Viena cu acușări asupra foisoarei provințiale, în care zic că ar fi mirodit comunism, soțialism, iacobinism, radicalism, pandacism, demagogism, democratism și Dumnezeu mai știe ce; și principalele domnitoriu, îngrozit, arătă slăbiciunea de a îndrepta cătră principalele řvarßenberg, ministrul-președinte din Viena, rugarea ca acesta să opreasă neplăcuta gazetă «Bucovina» sau cel puțin să-i împuiă îndatorirea ca de aci nainte să nu mai scriă nemica despre Moldova. Pe când nainte cu vreo zece zile generalul Liders trecu pe aici în ultima sa călătorie inspecțională, partida rusească ceru și căstigă înriurincioasa lui conlucrare spre nimicirea unei gazete, care are fruntea de a sta contra năzuinței lor spre întunericul de la meazănoapte. Deci pofta de a opri gazete, principală-moldovană și împărătească-rusică, care se ajută reciproc una pe alta, se sprijinesc și se re-ntregesc, cere în legătură unită de la ministeriul

⁴⁷ Ibidem, anul III, nr. 4, 2 ian./6 febr. 1850, p. 21–22.

⁴⁸ Ibidem,

austriac îndestulare deplină, acesta-i lucru învederat și, după înștiințările ce ne-au venit, mai mult decât adevăr positiv, în clipita de față este o faptă împlinită. Și oare să cumpenească, într-adevăr, o gazetă provințială atâtă, cât ea, de ar fi oricât de folositoari și oricât de solidă, să nu se poată sugruma la cea de întâia poftă a unui aliat? Însă aci nu e întrebarea de un individu jurnalist sau altul, ci de principiu[1] însuși, apoi «*hodie mihi cras tibi*» ar fi urmarea cea mai firească a acestui principiu. Pentru că de cumva guberniul din Viena va da ascultare acestor sfătuiri străine pentru oprirea tiparului, atunci, de la păzirea unui principal drept constituțional, vom putea încheia și la a celorlalte și spune sigur oare în constituția din 4 martie [martie] avem un documânt faptic *aere perenis* al statului, sau doară numai o diplomă scrisă pe năsip, carea să o poată sufla în vânt după plac și cea întâia resuflare străină. Într-această privință, la întrebăciunea despre esistența «Bucovinei» este părță și toată jurnalistica din Austria și tot constituționalismul patriotic; de nu cumva sunt atacate însele.

Aici privim cu mare încordare lupta nimicitoari a colosalei împărății de la mezănoapte contra unei foite provințiale austriace, și după eșirea acestei lupte se va putea hotărî [dacă] oare moral mai stăpânește-se Austria pe sine însăși sau doară este obsesă de alții. *Hic Rhodus, hic salta!*⁴⁹

⁴⁹ [„Guberniul moldovan”] oprește circulația gazetei cernăuțene „Bucovina” în Moldova printr-o „ordinăciune”, măsură considerată în corespondența de la Iași o „aspră măsură”, „puțin motivată”, mai ales pentru materialul publicat în nr. 43, din 1849, în care se dau sfaturi pentru îmbunătățirea stării ţăranilor, care, în Moldova, „sunt prea asupriți”. Măsura luată la Iași ar urmări să preîntâmpine „punerea în lucrare” a reformelor care ar putea fi aduse de „niște triste întâmplări neprevăzute”. Amintind dictonul potrivit căruia „nu tot omul poate suferi libera vorbire a adevărului”, corespondentul „Bucovinei”, de la Iași, notează, între altele, cele de mai sus. Vezi „Supliment”, anul III, nr. 1, din 6/18 ianuarie 1850, p. 4–5. Sub corespondența de la Iași, redacția gazetei „Bucovina” precizează: „No[u]jă nu ni se par lucrurile așa de negre ca onoratului nostru corespundinte și, pentru direcția constituțională, care au luat-o ministerul din Viena prin începuta publicare a constituțiunilor provințiale și prin alte organizații, nu ne putem ascunde recunoștința. Deci, în conștiința dreptului nostru, căutăm în față viitorului cu atâtă mai linistită, cu cât, alătura cu toată jurnalistica austriacă, care nu-si face niciun păr alb pentru mănia străină, putem păstra speranța că, în puterea eternei dr : tăcere”.